

कारे चित्रे, श्लोकभेदे च अमरः “कृष्णानि तिलमात्राणि नीरुजानि समानि च । वातपित्तकफोद्रेकात् तान् विद्यात् तिलकालकान्” सुश्रु० ।

तिलकाश्रय पु० इत० । ललाटे शब्दार्थक० ।

तिलकिट्ट न० इत० । तिलपिण्याके “तिलकिट्टं तु रुचं स्यात् ग्लपनं दृष्टिदोषकत् । विष्टम्भकारणं तद्धि भिषगभिः परिकीर्तितम्” भावप्र० ।

तिलकिन् त्रि० तिलक+अस्यर्थे इति । तिलकधारिणि-
“शिखी तिलकी कर्म कृत्यात्” स्मृतिनिबन्धे कल्पप्रश्रुतिः ।

तिलचित्रपत्रक पु० तिलस्येव चित्रं पत्रमस्य कप् । तैल-
कन्दे वृक्षभेदे राजनि० ।

तिलचूर्ण न० इत० । चूर्णीकृततिले (तिलकुटा) शब्दाद्य-
भेदे । शतिलकल्के च राजनि० ।

तिलतण्डुलक पु० तिलस्य तण्डुल इव कायति कै-क ।
श्यालिङ्गने शब्दमा० श्यालिङ्गनस्य तिलतण्डुलवत् संश्लेष-
युक्तत्वात् तथात्वम् । इत० । शतिलस्य तण्डुले नि-
स्तुषतिले पु० (साजातिल) ।

तिलतेजा स्त्री तिल इव तेजयति चुरा० तिज-अच् ।
लताभेदे “कफजे तिलतेजा ह्या दनीखर्जिकचित्तकाः” सुश्रु०

तिलन्तुद त्रि० तिलं तदति तद-खश् सुम् । तैलिके तिल-
पीडके । [दशभेदे व्रतशब्दे दृश्यम् ।

तिलदादशी स्त्री तिलभोजनादिनियमयुक्ता दादशी । दा-
तिलधेनु स्त्री० तिलनिर्म्मिता धेनुः शा०त० । विधानेन
दानार्थं तिलकृतायां धेनौ । तद्विधानं यथा ।

“विधानं तिलधेनोस्त्वं ब्रूहि शीघ्रं द्विजोत्तम ! । सुनिः
प्राह विधानं यत् तच्छृणुष्व नराधिप ! । भोडशादक-
कैर्धेनुश्चतुर्भिवत्सको भवेत् । इक्षुदण्डमयाः पादादन्ताः
पुष्पमया शुभाः । नासा गन्धमयी तस्या जिह्वा गुडमयी
तथा । स्थितां कृष्णाजिने धेनुं वशोभिर्वाधितां शुभाम् ।
सूत्रेण वासितां कृत्वा पञ्चरत्नसमन्विताम् । सर्षपधि
समायुक्तां मन्त्रपूतान्तु दापयेत् । अन्नं मे जायतां
सद्यः पानं सप्त रसास्तथा । कामं सन्धापयास्त्राकं तिल-
धेनुसुपास्त्रिताम् । गृह्णामि त्वां देवि ! भक्त्या कुटु-
म्बार्थे विशेषतः । कुटुम्बकामं कुरुतां तिलधेनो ! नमो-
ऽस्तु ते । एवंविधां नरोदत्त्वा तिलधेनुं नृपोत्तम ! ।
सर्वकामसमाप्तिं च कुरुते नात्र संशयः” प० पु० सू० ख० ।

तिलपर्ष पु० तिलस्येव पर्षमस्य । श्त्रीवेष्टे वृक्षे राजनि० ।
श्चन्दने न० राजनि० । इत० तिलवृक्षस्य श्पले न० ।

तिलपर्षी स्त्री तिलस्येव पर्षान्यस्याः ङीष् । शक्तचन्दने ।
अमरः शनदीभेदे स्त्री शब्दार्थचि० । तिलपर्षीनदी
आकरत्वेनाख्यस्या अच् गौरा० ङीष् । श्चिन्के
गन्धद्रव्यभेदे स्त्री हेमच० । स्वार्थे क । तिलपर्षिका
रक्तचन्दने हेमच० ।

तिलपिञ्ज पु० पु० निष्कलस्त्रिलः तिल+पिञ्ज । निष्कलतिले
“वस्त्रोरजुनकाण्डस्य यवस्य ते पलाह्या तिलस्य तिल-
पिञ्जरा” अथ० २।८।३ ।

तिलपुष्पक पु० तिलस्येव पुष्पमस्य कप् । विभीतकदृष्टे पार-
स्करने० । त० । इत० । शतिलस्य पुष्पे च तत्सादृश्यात्
शनासिकायाम् तन्त्रसा० ।

“पद्मं दृष्ट्वा तथा विम्बं खञ्जनं शिखरन्तथा । चामरं
रविविम्बञ्च तिलपुष्पं सरोरुहम् । त्रिशूलं वीक्ष्य जम्बू
च शतशः शुद्धभावतः । पद्मं सुखं विम्बमधरं खञ्जनञ्जलुः
शिखरं मस्तकं चामरं केशं रविविम्बं सिन्दूरं तिलपुष्पं
नासिकां सरोरुहम् नाभिं त्रिशूलं त्रिवलीम्” ।
तन्त्रसारः ।

तिलपेज पु० निष्कलस्त्रिलः तिल+पेज । निष्कले तिले अम० ।

तिलभार पु० देशभेदे “तिलभाराः सभीराश्च मधुमत्ताः
सुकन्दकाः । भा० भी० ६३ अ० ।

तिलमय त्रि० तिलस्य विकारः तिल+असंज्ञायां मयट् । तिल-
विकारे संज्ञायां तु अण् । तैलमित्येव ।

तिलमयूर पुंस्त्री० तिलपुष्पचिह्नितः मयूरः शा० त० ।
(तिलेमयूर) मयूरभेदे त्रिका० स्त्रियां जातित्वात् ङीष् ।

तिलरस पु० इत० । तिलतैले ।

तिलशस् अव्य० तिलं तिलं तत्परिमितं करोतीति मानार्थ-
त्वात् वीप्सायां कारकाथं शस् । तिलं तिलं कृत्वेत्येव-
सादर्थे । “तिलशस्तद्रथं चक्रं साश्वध्वजपताकिनम्”
हरिवं० १८६ अ० ।

तिलशैल पु० दानार्थे कल्पिते दशसु अचलेषु अचलभेदे ।
तिलाचलादयोऽप्यत्र । तिलाचलश्च द्विविधः तिलमय-
प्रधानमेरुः, धान्यशैलस्य पश्चात् कल्पितः तिलमयविक्षम्भ-
गिरिश्च । तत्र मेरुरूपतिलशैलदानविधिर्यथा

“प्रथमो धान्यशैलः स्याद् द्वितीयो लवणाचलः । गुड-
चलस्तृतीयस्तु चतुर्थो हेमपर्वतः । पञ्चमस्तिलशैलः स्यात्
षष्ठः कार्पासपर्वतः । सप्तमो दृढशैलश्च रत्नशैलस्तथा-
ष्टमः । राजतो नवमस्तद्दृढशमः शर्कराचलः । वक्ष्ये
विधानमेतेषां यथावदनुपूर्वशः । अयने विषुवे पुष्ये